

Nödvattenplan

Plan

Dokumenttyp Plan	Dokumentnamn Nödvattenplan	Fastställt 2026-02-23 KF § 25	Beslutsinstans Kommunfullmäktige	Giltighetstid Tillsvidare
Dokumentansvarig Samhällsbyggnadschef	Version 1.0	Senast reviderad	Dokumentinformation KS-2025-00594-432	Detta dokument gäller för Älvsbyns kommun och Älvsbyns Energi AB

Innehåll

Inledning.....	2
Bakgrund.....	2
Syfte och omfattning	2
Definitioner.....	2
Strategier vid olika tänkbara scenarion	3
Avbrott	3
Ett mindre avbrott.....	3
Ett större avbrott.....	4
Dricksvatten som inte är hälsosamt och rent.....	4
Mikrobiologisk förorening	4
Kemisk förorening	4
Vattenbrist	5
Hotsituation eller sabotage.....	5
Höjd beredskap och krig.....	5
Prioriteringsprincip av nödvatten.....	6
Kommunens prioritering	6
Roller och ansvar.....	7
Älvsbyns kommun	7
Inför störningar	7
Vid störningar.....	7
Älvsbyns Energi AB (ÄEAB)	8
Inför störning:	8
Vid störningar.....	8
Verksamheter och allmänheten.....	8
Inför störningar	8
Vid störningar.....	8
Beslut och revidering.....	9
Tillgänglighet och sekretess.....	9

Inledning

I lägen då vatten av någon anledning inte kan distribueras via ledningsnätet kan nödvatten behövas. Nödvattenförsörjning innebär att vattentankar körs ut och ställs upp i berört område där vatten sedan kan hämtas i egna mindre kärl. Mängden nödvatten är begränsad och dimensioneras efter behov och är främst avsedd för dricksvatten och matlagning - vatten som livsmedel. Vid vissa tillfällen kan kommunen tvingas att prioritera målgrupp.

Då nödvatten i första hand avser vattenförbrukning till matlagning och dricksvatten har användare således ett eget ansvar att skapa lösningar för hygien, tvätt, disk med mera. Livsmedelsverket räknar med att en person behöver 3–5 liter vatten per dygn, varav 2 liter behövs till matlagning och dryck. Till disk, tvätt, personlig hygien med mera går det bra att använda snö, regn- eller sjövattnet. Rekommenderat är att ha dunkar med vatten hemma, våtservetter och handsprit. Under bra förhållanden kan dricksvatten förvaras i många månader. Det är även bra att ha en plan för att byta vattnet regelbundet.

Älvsbyns kommun kan, om behovet bedöms vara stort, tillhandahålla möjligheter till exempelvis dusch (se Strategier vid olika tänkbara scenarion).

Nödvattenstrategin ska användas av de nämnder, verksamheter och bolag som blir berörda vid aktivering av nödvattenförsörjningen.

Bakgrund

Störningar i vattenförsörjningen kan uppstå av olika anledningar och drabba olika delar och funktioner. Ett längre strömavbrott under vintern 2024 med icke fungerande nät för mobil telefoni i kombination med en temperatur av -40 grader gjorde det tydligt för Älvsbyns kommun att det är nödvändigt att vara förberedd på störningar för att minska följderna och effekterna av dem.

Syfte och omfattning

Syftet med nödvattenstrategin är att:

- Fastställa inriktning och prioritetsordning för nödvattenförsörjning
- Klargöra ansvarsområden och arbetsfördelning vid nödvattenförsörjning
- Minska konsekvenserna av störning av dricksvattenförsörjningen

Definitioner

- Dricksvatten

Allt vatten som är avsett att eller rimligen kan förväntas att förtäras av människor, inklusive källvattnet, från och med den punkt där det tas in i vattenverken.

Dricksvatten är hälsosamt och rent om det uppfyller kvalitetskraven i Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten.¹

---

¹ Definieras i LIVSFS 2022:12

- Nödvatten

Det dricksvatten som distribueras för att klara de allra viktigaste behoven i samband med att den ordinarie distributionen inte fungerar eller om dricksvattnet inte kan nyttjas som livsmedel. Nödvatten ska skyndsamt distribueras via olika former av behållare i stället för genom ordinarie ledningsnät.

- Nödvattenstation

Den plats nödvatten körs ut till och där brukare hämtar nödvatten.

- Samhällsviktig verksamhet

Enligt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) är samhällsviktig verksamhet en verksamhet, tjänst eller infrastruktur som upprätthåller eller säkerställer samhällsfunktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet. Exempelvis sådan verksamhet som har betydelse för liv och hälsa eller verksamhet som har stor betydelse för samhällets funktionalitet.

- Tappställe

Tillfälligt upprättad plats på det ordinarie ledningsnätet, till exempel vid en brandpost, där vatten kan hämtas.

- Verksamhetsområde

Politiskt fastställt område inom vilket Älvsbyns kommun ansvarar för vattenförsörjningen. Det kommunala bolaget Älvsbyns Energi AB (hädanefter förkortad ÄEAB) ansvarar, i första hand, för att leverera vatten för hushållsanvändning inom områdena.

Strategier vid olika tänkbara scenarion

Nedan beskrivs de scenarion som är vägledande för den kommunala dricksvattenförsörjningen för denna nödvattenstrategi.

Avbrott

I det här scenariot är ledningsnätet trycklöst, det vill säga det finns inget dricksvatten att distribuera. Orsaken kan till exempel vara större läcka eller produktionsstörningar i vattenverket. Avbrott kan omfatta hela eller delar av kommunen.

Ett mindre avbrott

Med ett mindre avbrott menas ett kortare avbrott (ett par dagar) som drabbar ett begränsat område eller del av kommunen. Distribution av nödvatten klaras med ordinarie resurser och personal.

Strategi:

- Vid ett mindre avbrott upprättar ÄEAB nödvattenstationer för att tillhandahålla nödvatten
- Förutom nödvattenstationer kan tappställen ordnas i de delar av ledningsnätet som är opåverkat och alltså har dricksvatten att distribuera.

Ett större avbrott

Ett större avbrott är en situation där nödvatten behöver distribueras i större omfattning än vad som beskrivs i "ett mindre avbrott". Avbrottet är längre än ett par dagar eller mer omfattande i antal påverkade verksamheter och kunder.

Strategi:

- Om egna resurser inte är tillräckliga ska ÄEAB låna material från den nationella vattenkatastrofgruppen (VAKA²)
- Nödvatten tillhandahålls prioriterade verksamheter och därefter allmänheten i upprättade nödvattenstationer och om möjligt, i tappställen.
- Kommunens centrala krisledning kan komma att aktiveras

Dricksvatten som inte är hälsosamt och rent

Det här scenariot har dricksvatten som bedömts icke hälsosamt eller rent. Vattnet kan ej användas som dricksvatten eller till livsmedelsberedning. Beroende på vad som påverkat vattnet finns två olika scenarion. Omfattning kan vara hela eller delar av kommunen.

Mikrobiologisk förorening

Genom att koka dricksvattnet kan kvalitetskraven för hälsosamt och rent dricksvatten uppnås. Okokt vatten kan till exempel användas för dusch, tvätt och för att spola i toaletten men inte till livsmedelsberedning eller exempelvis tandborstning.

Strategi:

- Nödvatten distribueras ej
- Kokningsrekommendation utfärdas
- Vid förfrågan om distribution av nödvatten från prioriterade verksamheter (se Kommunens prioritering), avgör ÄEAB möjlighet och förutsättningar utifrån situationen
- Scenariot kräver stora kommunikationsinsatser för att nå alla berörda

Kemisk förorening

Kan till exempel vara att kemikalier finns i vattnet. Kvalitetskraven för att dricksvatten ska vara hälsosamt och rent kan inte uppnås genom att koka vattnet.

Kemikalieinnehållet är avgörande för att bedöma om det kan användas till dusch och tvätt eller enbart för att spola i toaletten. Generellt uppstår större behov av nödvatten för att klara hygien i detta scenario.

Strategi:

---

² VAKA Livsmedelsverket är beredskapsmyndighet och sektorsansvarig för livsmedelsförsörjning och dricksvatten. VAKA är en nationellt organiserad grupp som bistår kommuner, regioner och myndigheter med stöd i händelse av störningar i vattenförsörjningen. VAKA kan nås via SOS-alarm dygnet runt.

- Då det inte är möjligt att med enkla medel höja dricksvattnets kvalitet är det rimligt att nödvatten distribueras från opåverkade vattentäkter till prioriterade verksamheter och allmänheten via upprättade nödvattenstationer och om möjligt, via tappställen
- Kommunens samlade resurser kan behöva samordnas för att avhjälpa situationen på mest effektiva sätt
- Offentliga platser, som ligger utanför påverkat område, kan behöva iordningsställas för att erbjuda dusch och eventuellt tvätt
- Scenariot kräver stora kommunikationsinsatser för att nå alla berörda

Vattenbrist

I det här scenariot är mängden vatten som kan distribueras i ledningsnätet begränsad. Åtgärder för att minska förbrukning av dricksvatten behövs. Omfattning är delar eller hela kommunen.

Strategi:

- Vädjan alternativt förbud gentemot allmänheten och verksamheter om att minska sin vattenförbrukning
- Vid förfrågan om distribution av nödvatten från prioriterade verksamheter, avgör ÄEAB möjlighet och förutsättningar utifrån situationen

Hotsituation eller sabotage

I detta scenario har sabotage konstaterats eller misstanke om sabotage bekräftats. Det är okänt om vattnet är hälsosamt och rent och det finns en risk att vattnet är eller kan bli kontaminerat. Omfattning är delar av eller hela kommunen.

Strategi:

- Då det inte är möjligt att med enkla medel höja dricksvattnets kvalitet är det rimligt att nödvatten distribueras från opåverkade vattentäkter till prioriterade verksamheter och allmänheten via upprättade nödvattenstationer och om möjligt, via tappställen
- Kommunens samlade resurser kan behöva samordnas för att avhjälpa situationen på mest effektiva sätt
- Offentliga platser, som ligger utanför påverkat område, kan behöva iordningsställas för att erbjuda dusch och eventuellt tvätt
- Scenariot kräver stora kommunikationsinsatser för att nå alla berörda

Höjd beredskap och krig

Dricksvattenförsörjning är en samhällsviktig verksamhet som behöver fungera i fredstid såväl som under höjd beredskap och krig. Vid en situation med höjd beredskap i hela eller delar av Sverige hanteras nödvattenförsörjningen på liknande sätt som vid kris.

Strategi:

- Kommunens centrala krisorganisation träder i kraft

- Nödvatten distribueras efter förmåga

Prioriteringsprincip av nödvatten

Inriktningen för kommunens prioritering av nödvatten utgår från samhällets skyddsvärden.³ Samhällets skyddsvärden innebär värnandet och skyddet av:

- Människors liv och hälsa⁴
- Samhällets funktionalitet⁵
- Demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter
- Miljö och ekonomiska värden
- Nationell suveränitet

Det som ska prioriteras högst vid en nödvattensituation är verksamheter som arbetar för människors liv och hälsa samt samhällets funktionalitet. I en situation som kräver nödvatten ska de mest prioriterade verksamheterna som måste få vatten först, för att inte oacceptabla konsekvenser ska uppstå.

Kommunens prioritering

Vid ett scenario med störning i vattenförsörjningen inom Älvsbyns kommuns geografiska ansvarsområde gäller följande prioriteringsordning avseende nödvattenförsörjningen:

1. Särskilt boende för äldre (SÄBO), gruppboendestäder enligt lagen om stöd och service (LSS) samt vårdcentral (liv och hälsa)
2. Förskola och skola upp till årskurs 9, polis och räddningstjänst (samhällets funktionalitet)
3. Tillagningskök
4. Allmänheten

Ingen skillnad görs mellan regional, kommunal och privat verksamhet (Inom Älvsbyns kommun finns vid tiden för upprättandet av detta dokument inga privata aktörer).

Att nämnda verksamheter ses som prioriterade innebär inte en garanti att erhålla nödvatten eller att nödvattentankar levereras till varje plats där verksamhet bedrivs. När vatten inte kan levereras på ordinarie sätt är tiden en viktig aspekt och prioriteringen avser främst den initiala fasen vid en sådan händelse. Beroende på scenario kommer tiden för levererat nödvatten till nödvattenstationer också att variera.

---

³ De värden som ska skyddas i arbetet med skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar utgår ifrån fem mål som riksdagen och regeringen har formulerat och som beskrivs i Övergripande inriktning för samhällsskydd och beredskap (MSB708 - juni 2014)

⁴ Enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster är skyddet av människors hälsa viktigast, tillsammans med skydd av miljön.

⁵ Vägledning för identifiering av samhällsviktig verksamhet (MSB 1408)

Om nödvatten krävs utifrån ett längre tidsperspektiv kan hänsyn behöva tas även till annan samhällsviktig verksamhet eller skyddsvärden vars konsekvenser kan bli oacceptabla för samhällets funktion vid ett längre tidsperspektiv.

Roller och ansvar

Älvsbyns kommun har enligt lag⁶ ett geografiskt områdesansvar som innebär att se till att de som bor och verkar i Älvsbyns kommun har tillgång till rent och hälsosamt vatten, genom kommunalt verksamhetsområde eller genom enskilda anläggningar. Vad beträffar enskilda anläggningar är kommunens ansvar att de lokala krisaktörerna ska veta var de ska vända sig och hur de ska göra. ÄEAB ansvarar, i första hand för att leverera vatten för hushållsanvändning inom beslutade verksamhetsområden.

Ansvarsprincipen är en grundläggande princip i det svenska krishanteringssystemet. Det innebär att den som normalt ansvarar för en verksamhet även har det ansvaret i en krissituation. Aktörer som bedriver en verksamhet i kommunen behöver se över sin egen planering och beredskap inför en eventuell situation då dricksvattenförsörjningen inte fungerar som vanligt men även vatten för hygien och städ (vilket inte definieras som nödvatten och som ej behandlas i denna strategi). Om verksamheterna inte klarar att hantera krisen inom egen verksamhet tar kommunens övergripande krisorganisation över.

Lantbrukare och djurägare som har kommunalt vatten rekommenderas att tillhandhålla en beredskap då djurhållning och husdjur inte är en prioriterad grupp. Ansvaret för djurs välbefinnande åligger djurägaren (2018:1192).

Älvsbyns kommun

Inför störningar:

- Ansvara för att det ska finnas en nödvattenstrategi och en nödvattenplan samt rutiner för att hålla de uppdaterade
- Respektive process ska ansvara för att informera och säkerställa att verksamheterna inom sitt område är förberedda att hantera en nödvattensituation
- Se till att det finns aktuell information om nödvatten på kommunens hemsida
- Råda och informera kring hur de som bor och verkar i Älvsbyn förbereder sig inför en nödvattensituation
- Inrätta ett forum och/eller bygga upp och underhålla ett lämpligt kontaktnät där representanterna för de lokala krisaktörerna deltar

Vid störningar:

- Ytterst ansvara för den kommunala vattenförsörjningen och i möjligaste mån minska konsekvenserna vid en störning i dricksvattenförsörjningen

---

⁶ Lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

Älvsbyns Energi AB (ÄEAB)

Inför störning:

- Säkerställa att det finns en grundberedskap för nödvattendistribution i kommunen
- Råda och informera kring hur de som bor och verkar i Älvsbyn förbereder sig inför en nödvattensituation

Vid störningar:

- Göra situationsbedömning och besluta när nödvattenplanen ska effektueras
- Informera skyndsamt Älvsbyns kommun om händelse och om upprättade nödvattenstationer samt eventuella tappställen
- Ta beslut om prioriteringen av nödvatten
- Hantera händelsen/orsaken till att störningen uppstått
- Ansvara för stödverksamhet i samband med nödvattenförsörjning som exempelvis bevakning av nödvattentankar, plogning och sandning vid tank- och tappställen vintertid och att hålla trafikordning på platserna
- Hantera händelsen i dialog med övriga aktörer som formulerar och kommunicerar information om den inträffade händelsen till de verksamheter som berörs och till allmänheten
- Distribuera nödvatten via nödvattenstationer samt vid behov upprätta tappställen

Verksamheter och allmänheten

Inför störningar:

- Ha egen beredskap för avbrott i vattenförsörjningen, till exempel lagrat vatten för första dygnet och egna kärl för att underlätta hämtning vid nödvattenstation eller tappställe
- Ansvara för att ha egna rutiner för hur ett avbrott i vattenförsörjningen ska hanteras, till exempel en plan för att kunna hantera en situation där vatten inte distribueras på ordinarie sätt, genom att bland annat flaskvatten, tvättservetter och handsprit finns på lager

Vid störningar:

- Följa kommunens och ÄEABs information och rådande anvisningar avseende hämtning av nödvatten, begränsning av vattenförbrukning, kokningsrekommendationer med mera
- Själva hämta vatten vid nödvattenstationer i eget medhavt kärl
- Skapa alternativa lösningar för sanitet och hygien, som exempelvis toalettspolning genom regnvatten eller smält snö

Information

I händelse av en störning i dricksvattenförsörjningen informeras alltid berörda parter. Informationen ska innehålla en kort beskrivning av händelsen, när och var nödvatten kan hämtas, och eventuella varningar och rekommendationer för hur dricksvattnet ska användas.

Ordinarie kommunikationsvägar ska användas så långt det är möjligt. Information om hur och var nödvatten kan hämtas ska även finnas på plats vid nödvattenstation eller tappställe.

Beslut och revidering

Älvsbyns kommuns nödvattenstrategi fastställs av kommunfullmäktige och aktualitetsprövas varje mandatperiod om inte ändringar bedöms nödvändiga innan dess. Eventuella ändringarna samråds med ÄEAB och delges dem.

Tillgänglighet och sekretess

Nödvattenstrategin ska finnas tillgänglig på kommunens hemsida tillsammans med övrig dokumentation kring kommunens krisberedskap.

Information om kommunala planer för vattenförsörjning kan, framför allt i en krissituation, vara av intresse för främmande makt men även enskilda personer med andra avsikter.